

TECHNINĖ SANTRAUKA

EUROPOS TARYBOS

MINISTRŲ KOMITETO

SPRENDIMAI DĖL KALĖJIMŲ

PERPILDYMO

2024 m. kovas

Autoriai: Béranger Dominici, Martin Jouvin

EUROPEAN PRISON LITIGATION NETWORK (EPLN)

Réseau Européen de Recherche et d'Action en Contentieux Pénitentiaire (RCP)

Prancūzijos asociacija pagal 1901 m. įstatymą

21 ter rue Voltaire

75011 Paryžius, Prancūzija

www.prisonlitigation.org

© EPLN, 2024

Turinys

Įvadas	4
1. Rėmimasis Europos Tarybos ir nacionalinių žmogaus teisių institucijų dokumentais	5
2. Išsamios strategijos, apimančios visas susijusias suinteresuotąsias šalis, skatinimas	5
3. Strategijos, kuriose daugiausia dėmesio skiriama kardomajam kalinimui (suėmimui), trumpoms bausmėms ir kalinių skaičiui.....	6
4. Mažiau dėmesio skiriama laisvės atėmimo trukmei ir paleidimui prieš terminą.....	8

Ivadas

Šio dokumento tikslas – apžvelgti Europos Tarybos Ministrų Komiteto ir jo sekretoriato poziciją dėl struktūrinės kalėjimų perpildymo problemos.

Jame nagrinėjamos Ministrų Komiteto ir jo sekretoriato rekomendacijos 13 atrinktų šalių: Belgijai, Bulgarijai, Prancūzijai, Graikijai, Vengrijai, Italijai, Moldovai, Lenkijai, Portugalijai, Rumunijai, Rusijai, Slovėnijai ir Ukrainai¹. Nagrinėtos tik iki 2023 m. rugsėjo mėn. priimtos pastabos ir sprendimai. Į naujesnius dokumentus neatsižvelgta.

Atrinktose bylose, iš kurių kai kuriose priimti pilotiniai arba pusiau pilotiniai sprendimai², Europos Žmogaus Teisių Teismas (EŽTT) pripažino, kad kalėjimų perpildymas yra struktūrinė arba kompleksinė problema, kurią būtina spręsti taikant esmines priemones.

Dėl šios problemos sprendimo Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pateikęs gairių. Tai gali būti tikslinės priemonės, kurios turi būti priimtos per tam tikrą laikotarpį (pavyzdžiui, pilotiniuose sprendimuose gali būti reikalaujama numatyti veiksmingas teisių gynimo priemonės nuteistiesiems (suintiesiems), norintiems skųstis dėl kalinimo sąlygų (žr. sprendimą *Torreggiani ir kiti prieš Italiją*, Nr. [43517/09](#), 2013 m., §§ 96–99)), ar platesnio pobūdžio įpareigojimai dėl valstybių bausmių vykdymo politikos (žr. visų pirma sprendimą *Orchowski prieš Lenkiją*, kuriame EŽTT nusprendė, kad „[j]ei valstybė negali užtikrinti Konvencijos 3 straipsnio reikalavimus atitinkančių kalinimo sąlygų, ji turi atsisakyti griežtos bausmių vykdymo politikos ir sumažinti įkaltintų asmenų skaičių arba pradėti taikyti alternatyvių bausmių sistemą“ (*Orchowski prieš Lenkiją*, Nr. [17885/04](#), 2009 m., § 153; taip pat žr. *Torreggiani*, § 95)).

Nepaisant šių nuorodų, EŽTT yra ne kartą pabrėžęs, kad Ministrų Komitetas turi „geresnes galimybes“ pateikti gaires, kaip valstybė turėtų organizuoti savo bausmių vykdymo sistemą arba vykdyti kalėjimų reformas (*Sukachov prieš Ukrainą*, Nr. [14057/17](#), 2020 m., § 145; taip pat žr. *Torreggiani*, §§ 94–95).

Ministrų komiteto posėdžiai tam tikrų bylų sprendimų vykdymo pažangai peržiūrėti viceministrų lygmeniu vyksta keturis kartus per metus (toliau – DH posėdžiai). Peržiūra vykdoma remiantis vyriausybės parengtomis pažangos ataskaitomis (toliau – veiksmų planai, veiksmų ataskaita) ir nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) bei nacionalinių žmogaus teisių institucijų (toliau – NŽTI) pateiktomis pastabomis.

Reikėtų atskirti du pagrindinius informacijos šaltinius. Pirma, Ministrų Komiteto priimti sprendimai (toliau – Ministrų komiteto sprendimai), kuriuose išdėstoma Komiteto pozicija.

Antra, remiantis iš vyriausybių, NVO ir NŽTI gautais dokumentais prieš DH posėdį Ministrų komiteto sekretoriato parengtos pastabos (toliau – pastabos). Jose pateikiamas padėties atitinkamoje šalyje aprašymas ir analizė, taip pat priemonės, kurių ėmėsi arba numato imtis nacionalinės valdžios institucijos. Jose taip pat pateikiami pasiūlymai, į kuriuos turėtų atkreipti dėmesį Ministrų Komitetas. Šios pastabos nėra privalomos, tačiau jomis gali būti remiamasi aiškinant Komiteto sprendimą³.

¹ Nagrinėtos šios valstybės ir atitinkamos bylos: **Belgija:** *Vasilescu prieš Belgiją*, Nr. 64682/12, 2014 m. balandžio 25 d.; **Bulgarija:** *Neshkov prieš Bulgariją*, Nr. 36925/10, 2015 m. sausio 27 d. ir *Keyahov prieš Bulgariją*, Nr. 41035/98, 2005 m. sausio 18 d.; **Prancūzija:** *J.M.B. ir kiti prieš Prancūziją*, Nr. 9671/15, 2020 m. sausio 30 d.; **Graikija:** *Nisiotis prieš Graikiją*, Nr. 34704/08, 2011 m. vasario 10 d.; **Vengrija:** *Varga ir kiti prieš Vengriją*, Nr. 14097/12; **Italija:** *Torreggiani prieš Italiją*, Nr. 43517/09, 2013 m. sausio 8 d. ir *Sulejmanovic prieš Italiją*, Nr. 22635/03, 2009 m. liepos 16 d.; **Moldova:** *Ciorap prieš Moldovą*, Nr. 12066/02, 2007 m. birželio 19 d. ir *I.D. prieš Moldovą*, Nr. 47203/06, 2010 m. lapkričio 30 d.; **Lenkija:** *Orchowski prieš Lenkiją*, Nr. 17885/04, 2009 m. spalio 22 d. ir *Norbert Sikorski prieš Lenkiją*, Nr. 17599/05, 2009 m. spalio 22 d.; **Portugalija:** *Petrescu prieš Portugaliją*, Nr. 23190/17, 2019 m. gruodžio 3 d.; **Rumunija:** *Rezmiveş prieš Rumuniją*, Nr. 61467/12, 2017 m. balandžio 25 d. ir *Bragadireanu prieš Rumuniją*, Nr. 22088/04, 2007 m. gruodžio 6 d.; **Rusija:** *Ananyev prieš Rusiją*, Nr. 42525/07, 2012 m. spalio 1 d.; **Slovėnija:** *Mandic prieš Slovėniją*, Nr. 5774/10, 2012 m. sausio 20 d.; **Ukraina:** *Sukachov prieš Ukrainą*, Nr. 14057/17, 2020 m. sausio 30 d. Daugiau informacijos apie bylas pateikta prieduose.

² Pilotiniai sprendimai priimami tada, kai dėl nagrinėjamo klausimo struktūrinio ar sisteminio pobūdžio gaunama daug panašių peticijų. Šiuose sprendimuose Teismas gali nurodyti priemones, kurių valstybė atsakovė privalo imtis per konkretų terminą. Pilotinių sprendimų procedūra Europos Žmogaus Teisių Teismui (EŽTT) suteikia galimybę atidėti susijusių peticijų nagrinėjimą. Žr. EŽTT parengtą [Informacijos apie pilotinius sprendimus suvestinę](#).

³ Daugiau informacijos pateikta [iGuide: Ministrų Komiteto procedūros ir darbo metodai](#) III dalyje. 5: „[Posėdžio] dokumentus sudaro pagrindiniai diskusijoms reikalingi dokumentai ir pastabos dėl darbotvarkės, kuriose pateikiami sprendimų projektai. Pastabas dėl darbotvarkės sekretoriatas rengia tik tuo atveju, jei jos yra naudingos viceministrų diskusijoms ir (arba) yra būtinos sprendimui parengti“; taip pat žr. European Implementation Network, [Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimų](#)

Iš šių dokumentų atrinkti tik su kalėjimų perpildymu susiję klausimai (į klausimus, susijusius su materialinėmis kalinimo sąlygomis, ir į su perpildymu nesusijusią informaciją apie taikomas teisių gynimo priemones neatsižvelgta).

1. Rėmimasis Europos Tarybos ir nacionalinių žmogaus teisių institucijų dokumentais

Ministrų Komitetas skatina vadovautis Europos Tarybos (ET) dokumentais dėl kalėjimų perpildymo ir kalėjimų politikos: **rekomendacijomis** ([Rekomendacija Rec\(99\)22 dėl kalėjimų perpildymo ir kalinių skaičiaus augimo](#), [Rekomendacija Rec\(2000\)22 dėl Europos visuomeninių sankcijų ir priemonių taisyklių taikymo tobulinimo](#), [Rekomendacija Rec\(2003\)22 dėl lygtinio paleidimo](#) ir [Rekomendacija Rec\(2006\)13 dėl kardomojo kalinimo taikymo, jo sąlygų ir apsaugos nuo piktnaudžiavimo priemonių nustatymo](#) (žr., pvz., [2016 m. 1259-ojo posėdžio pastabas dėl Slovėnijos](#))), **Baltąja knyga** (Europos nusikalstamumo problemų komitetas, [Baltoji knyga dėl kalėjimų perpildymo](#), 2016 m. (žr. pvz., [2019 m. 1362-ojo posėdžio pastabas](#); [2021 m. 1398-ojo posėdžio pastabas](#); [2023 m. 1468-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Rumunijos)), **CPT pozicijomis** (dėl konkrečių valstybių arba platesniais klausimais, pvz.: [CPT 2021 m. veiklos ataskaita](#) dėl „privalomos laivės atėmimo vietų reguliavimo teisinės sistemos“ kalėjimų perpildymui spręsti (žr. [2023 m. 1475-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Portugalijos)) arba Europos Tarybos teikiama **techninė pagalba** (pvz., Europos Tarybos 2021–2024 m. veiksmų planas Moldovos Respublikai, finansuojamas įgyvendinant Žmogaus teisių patikos fondo (angl. „Human Rights Trust Fund“ projekto (HRTF) Nr. 18 programą (žr. [2016 m. Ministrų Komiteto 265-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Moldovos](#); [2012 m. 1157-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Rusijos](#))).

NŽTI ataskaitos taip pat minimos kaip naudingi, Europos Tarybos dokumentus papildantys šaltiniai (žr. [2013 m. Ministrų Komiteto 1172-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Bulgarijos](#), kuriame Ministrų Komitetas ragina valdžios institucijas „tinkamai atsižvelgti [...] į atitinkamas nacionalinio ir tarptautinio lygmens stebėsenos institucijų, taip pat ir CPT **bei ombudsmeno** rekomendacijas“; [2023 m. Ministrų Komiteto 1475-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Portugalijos](#), kuriame Ministrų Komitetas ragina valdžios institucijas „visapusiškai pasinaudoti atitinkama Europos Tarybos patirtimi, darbu, priemonėmis **bei Nacionalinio** prevencinio mechanizmo rekomendacijomis“).

2. Išsamios strategijos, apimančios visas susijusias suinteresuotąsias šalis, skatinimas

Ministrų komitetas aiškiai nurodo, kad kovojant su kalėjimų perpildymu, būtina **įgyvendinti išsamią strategiją**, kurioje dalyvautų visi susiję subjektai, ir kuria, keičiant politiką, didinant atitinkamų subjektų informuotumą, taikant kalinimo režimams įtakos turinčias organizacines priemones bei kalėjimų infrastruktūros intervencijas, būtų siekiama spręsti atitinkamus šio reiškinio aspektus.

Nors teismai išskiriami kaip „vieninteliai, galintys priimti sprendimą paleisti į laisvę arba pakeisti bausmę ir atitinkamai imtis veiksmų dėl 3 straipsnio pažeidimų „priežasčių“ (cituojamos [2021 m. 1411-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Prancūzijos](#)), turi dalyvauti visi atitinkami baudžiamosios srities suinteresuotieji subjektai (žr. [2022 m. 1436-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Belgijos](#): „prokurorai, tyrimo ir sprendimo vykdymo teisėjai, kalėjimų administracija ir probacijos tarnybos“; [2017 m. 1288-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Graikijos](#), kuriose sekretoriatas ragina „iš naujo įvertinti bausmių vykdymo sistemą ir įstatymų leidžiamosios valdžios (bausmių įtvirtinimo teisės aktai), teismų (bausmių skyrimas) ir pataisos sistemos (bausmių vykdymo sąlygos) sąveiką“; [2023 m. 1475-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Portugalijos](#), kuriose sekretoriatas pabrėžia „aiškią konsultavimosi su visais suinteresuotaisiais subjektais“ šiame procese pridėtinę vertę ir tiesiogiai

[vykdymas. Vadovas NVO nukentėjusiesiems ir jų advokatams](#), p. 14: „Pastabose pateikiamos bylų santraukos ir kylantys klausimai, taip pat Ministrų Komiteto sprendimų dėl kiekvienos bylos projektai“.

pamini indėlį, kurį įneša „pilietinė visuomenė, pateikdama svarių įžvalgų dėl pagrindinių problemų priežasčių ir galimo jų sprendimo veiksnių pobūdžio“).

Tokios strategijos neretai pasigendama Ministrų Komiteto svarstomose šalyse ir dažnai primenama, kad tai – būtinas žingsnis sprendžiant kalėjimų perpildymo problemą (žr., pavyzdžiui, [2022 m. 1451-ojo posėdžio pastabas](#) ir [Ministrų komiteto sprendimą](#) dėl Prancūzijos; [2023 m. 1475-ojo posėdžio pastabas](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimą](#) dėl Ukrainos ; [2023 m. 1475-ojo posėdžio pastabas](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimą](#) dėl Portugalijos). Iš apžvelgtų pavyzdžių matyti, kad tokioje strategijoje kalėjimų perpildymo problema turi būti sprendžiama baudžiamosios teisės (laisvės atėmimo bausmės taikymo ribojimų), proceso teisės (nuteistųjų galimybės naudotis veiksmingomis teisių gynimo priemonėmis užtikrinimo) ir kalėjimų infrastruktūros (materialinių kalinimo sąlygų gerinimo) priemonėmis.

Šių strategijų įgyvendinimo pavyzdį galima rasti Rusijoje ankstyvuoju sprendimo *Ananyev ir kiti prieš Rusiją* (Nr. [42525/07](#), 2012 m.) vykdymo etapu, kai Ministrų Komitetas „su pasitenkinimu pažymėjo, kad veiksnių planas pagrįstas išsamia ir ilgalaikė Teismo nustatytos struktūrinės problemos sprendimo strategija“ ([2012 m. 1157-ojo posėdžio pastabos](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimas](#)). Šis veiksnių planas tuo pačiu apėmė „priemonės, kuriomis siekiama plačiau taikyti suėmimui alternatyvias priemones; [p]riemonės, kuriomis siekiama toliau gerinti materialines suėmimo sąlygas; [ir] [p]riemonės, kuriomis siekiama įtvirtinti ir toliau tobulinti nacionalines kompensacines ir prevencines teisių gynimo priemones“ (ten pat). Nepaisant pradinio „pasitenkinimo“ valdžios institucijų taikytomis priemonėmis, per paskutinį šio sprendimo vykdymo vertinimą po septynerių metų Ministrų Komitetas „su susirūpinimu pažymėjo, kad ir toliau priimami [EŽTT] sprendimai, kuriuose konstatuojamas laisvės atėmimo vietų perpildymas, bei paragino valdžios institucijas pateikti informaciją apie priemones, kurių imtasi šiai problemai spręsti“ ([2019 m. Ministrų Komiteto 1348-ojo posėdžio sprendimas](#)).

Priemonės, kurių Italijos valdžios institucijos ėmėsi vykdydamos pilotinį *Torreggiani* sprendimą (įvykdytas 2016 m.), sekretoriatas taip pat kartais mini kaip „įkvėpimo šaltinį“ kitoms šalims (žr., pvz., [2016 m. 1250-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Vengrijos; [2016 m. 1259-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Slovėnijos).

Kaip pabrėžė sekretoriatas, Italijos valdžios institucijos ėmėsi trijų krypčių priemonių: baudžiamosios politikos priemonių laisvės atėmimui alternatyvių sankcijų taikymui padidinti, apriboti suėmimo ir kardomojo kalinimo skyrimą už nesunkius nusikaltimus, organizacinių priemonių kalinamųjų gyvenimo sąlygoms pagerinti ir kalėjimų renovacijos ([2014 m. 1214-ojo posėdžio pastabos](#)).

Ministrų Komitetas aiškiai pabrėžia, kad vien tik priemonėmis, kuriomis siekiama padidinti laisvės atėmimo vietų skaičių, neįmanoma išspręsti perpildymo problemos (žr. [2022 m. 1451-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Prancūzijos; [2023 m. 1475-ojo posėdžio pastabas](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimą](#) dėl Belgijos), tačiau tai gali būti dalis sprendimo, jas taikant kartu su kitomis politikos iniciatyvomis (žr. [2013 m. 1172-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Graikijos; [2015 m. 1122-ojo posėdžio pastabas](#) dėl Rumunijos).

3. Strategijos, kuriose daugiausia dėmesio skiriama kardomajam kalinimui (suėmimui), trumpoms bausmėms ir kalinių skaičiui

Daugelyje sekretoriato pastabų ir Ministrų Komiteto sprendimų pabrėžiama „politika, kuria siekiama apriboti arba sumažinti kalėjimus siunčiamų asmenių skaičių“, kuri kai kuriais atvejais laikoma „vieninteliu perspektyviu būdu perpildymui kontroliuoti“ (cituota [2016 m. 1250-ojo posėdžio pastabose](#) dėl Vengrijos; sekretoriatas cituoja [CPT vizito ataskaita, paskelbta 2014 m.](#), § 39).

Dėl šio priežasties dažnai skatinamos suėmimo ir kardomojo kalinimo alternatyvos (taikant alternatyvias sankcijas arba alternatyvias kardomasias priemones). Pavyzdžiui, to buvo siekiama Ministrų Komiteto intervencija Vengrijos atžvilgiu: buvo konstatuota, kad alternatyvios suėmimui priemonės „taikomos nepakankamai“ ([2020 m. 1377-ojo posėdžio pastabos](#); [2018 m. 1310-ojo posėdžio pastabos](#)). Tai taip pat buvo paminėta ir kaip kitų valstybių problemos dalis, pavyzdžiui dėl Ukrainos ([2020 m. 1390-ojo posėdžio pastabos](#) ir [Ministrų komiteto sprendimas](#)), Prancūzijos ([2022 m. 1451-ojo posėdžio](#)

[pastabos](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimas](#)), [Moldovos](#) (2013 m. 1186-ojo posėdžio pastabos ir [Ministrų Komiteto sprendimas](#)), [Slovėnijos](#) (2016 m. 1259-ojo posėdžio pastabos ir [Ministrų komiteto sprendimas](#)) ir kt. Rekomendacija plačiau taikyti laisvės atėmimui alternatyvias sankcijas taip pat pateikta [Portugalijai](#), nors šioje šalyje yra vienas mažiausių įkalinimo rodiklių tarp Europos Tarybos šalių, o tai rodo, kad jos perpildymo problemą lemia kitos priežastys (2023 m. [Ministrų Komiteto 1475-ojo posėdžio sprendimas](#)).

Ikiteisminio suėmimo alternatyvos buvo rekomenduojamos ir analizuojamos būtent tose šalyse, kuriose **ikiteisminio suėmimo dažnumas ir trukmė** buvo pripažinti rimta problema (žr. 2013 m. [1164-ojo posėdžio pastabos](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimą](#) dėl [Lenkijos](#)), (2020 m. [1390-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Graikijos](#)) arba (2017 m. [1288-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Rusijos](#)).

Tarp apžvelgtų valstybių įgyvendintų ir Ministrų Komiteto arba sekretoriato rekomenduotų priemonių – dažnesnis **elektroninės stebėsenos**, kaip „kardomojo kalinimo alternatyvos, savarankiškos bausmės ar bausmės vykdymo priemonės“ taikymas (cituojant rekomendaciją [Belgijai](#): sekretoriatas ir Ministrų Komitetas pažymėjo „suinteresuotumą“ platesniu šios priemonės taikymu (2023 m. [1475-ojo posėdžio pastabos](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimas](#))).

Peržiūretuose dokumentuose nepastebėta kritinės šios priemonės taikymo analizės. Dviem jau užbaigtos sprendimų vykdymo stebėsenos atvejais ([Lenkijoje](#), [Italijoje](#)) trumpoms bausmėms dažniau taikoma elektroninė stebėseną buvo **paminėta kaip dalis platesnių priemonių**, kuriomis pasiekta tam tikrų rezultatų mažinant perpildymą (žr. 2016 m. [1265-ojo posėdžio rezoliucija](#) dėl [Lenkijos](#), kurioje paminėtas naujausias pateiktas veiksmų planas, kuriame nurodyta, kad elektroninė stebėseną gali būti skiriama kaip alternatyva laisvės atėmimui iki vienerių metų; 2014 m. [1201-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Italijos](#)).

Kituose sprendimuose, kurių vykdymas vis dar stebimas, **rekomenduota plačiau taikyti elektroninę stebėseną kaip priemonę perpildymui sumažinti** (žr. pirmiau minėtą 2023 m. [Ministrų Komiteto 1475-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Belgijos](#): jau prieš šešerius metus buvo tikimasi, kad platesnis laisvės atėmimui alternatyvių priemonių, įskaitant elektroninę stebėseną, taikymas „padės sumažinti kalinių skaičių“ (žr. 2017 m. [1302-ojo posėdžio pastabas](#); 2018 m. [Ministrų Komiteto 1310-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Rumunijos](#)). Kartu pateikta **rekomendacija stiprinti probacijos tarnybą** (žr. 2023 m. [Ministrų Komiteto 1475-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Belgijos](#); 2019 m. [1362-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Rumunijos](#), kuriose sekretoriatas apgailėstauja, kad probacijos tarnybai „vis dar labai trūksta darbuotojų, nors ji reikšmingai prisideda prie to, kad bausmės kalėjimuose galėtų neatlikti daugiau kaip 100 000 asmenų, ir todėl jos veiksminga veikla yra gyvybiškai svarbi trumpalaikiai ir ilgalaikiai Rumunijos perpildymo mažinimo strategijos sėkmei“; taip pat žr. 2017 m. [1294-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Slovėnijos](#), kurioje viena iš taikytų priemonių buvo probacijos tarnybos sukūrimas).

Kitos priemonės – tikslinės **baudžiamosios teisės** intervencijos siekiant užtikrinti, kad „įkalinimas būtų kraštutinė priemonė“ (cituotos 2021 m. [1406-ojo posėdžio pastabos](#) dėl [Moldovos](#)). Tokių priemonių dėl smulkių nusikalstamų veikų ėmėsi, pavyzdžiui, [Italija](#) (2012 m. [1150-ojo posėdžio pastabos](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimas](#)) arba [Lenkija](#) (2016 m. [1265-ojo posėdžio rezoliucija](#), kurioje minimas naujausias veiksmų planas), 2020 m. tai numatė [Graikija](#), vykdydama reformą, kuria „siekiama įgyvendinti nuosaikesnę baudžiamąją politiką“ (2020 m. [1390-ojo posėdžio pastaba](#) ir [Ministrų Komiteto sprendimas](#)); taip pat tai buvo pripažinta būtina pirmą kartą vertinant, kaip [Vengrija](#) įgyvendina pilotinį sprendimą *Varga ir kt. prieš Vengriją* (Nr. 14097/12, 2015; žr. 2015 m. [1236-ojo posėdžio pastabas](#): sekretoriatas teigimu, atsižvelgiant į tai, kad už smulkius nusikaltimus dažnai baudžiama laisvės atėmimu, būtina vystyti alternatyvas laisvės atėmimui). [Belgijai](#) Ministrų Komitetas pasirinko alternatyvią formuluotę, siūlydamas „sumažinti įstatyme numatyto laisvės atėmimo atvejų skaičių“ (2023 m. [Ministrų Komiteto 1475-ojo posėdžio sprendimas](#)).

Kita naujausiuose sprendimuose vis svarbesne laikoma priemonė – **pagal įstatymus privaloma kalinių skaičiaus kontrolė**. Pažymėta, kad šios priemonės [Slovėnijos](#) valdžios institucijos savo „įvairiapusėje nacionalinėje strategijoje ėmėsi perpildymo problemai mažinti“ (2017 m. [rugsėjo 1294-ojo posėdžio pastabos](#): įstaigai pasiekus maksimalų kalinių skaičių, Liublianos kalėjimo kaliniai turėjo būti automatiškai perkelti į kitus kalėjimus), ji buvo rekomenduota [Prancūzijai](#) (2022 m. [Ministrų Komiteto 1451-ojo posėdžio sprendimas](#): Ministrų Komitetas paragino valdžios institucijas „apsvarstyti naujas privalomo pobūdžio teisėkūros priemones, kuriomis būtų reguliuojamas kalinių skaičius“) ir [Belgijai](#) (2023 m. [Ministrų Komiteto](#)

[1475-ojo posėdžio sprendimas](#): Ministrų Komitetas paragino valdžios institucijas „nedelsiant apsvarstyti privalomas priemones kalinių skaičiui reguliuoti“).

Panašią priemonę sekretoriatas buvo numatęs [Portugalijai](#), tačiau ji nenurodyta Ministrų Komiteto sprendime (2023 m. rugsėjo 19–21 d. 1475-asis posėdis: plg. pastabas, kuriose siūloma įtvirtinti „privalomą teisinę kalėjimų reguliavimo sistemą, kuri būtų taikoma susidūrus su kalėjimų perpildymu [...], pavyzdžiui, nustatant absoliučią viršutinę kalinių skaičiaus ribą kiekviename kalėjime“, o Ministrų Komiteto sprendime valdžios institucijos tik paragintos „pasinaudoti visomis galiojančiuose teisės aktuose numatytais priemonėmis, kad būtų apribotas kalėjimų sistemoje esančių asmenų skaičius“).

4. Mažiau dėmesio skiriama laisvės atėmimo trukmei ir paleidimui prieš terminą

Valstybių reformos, kuriomis siekiama sutrumpinti bausmių trukmę, pirmiausia susijusios su **nesunkiais nusikaltimais**, kaip rodo [Italijos](#) atlikta reforma, nustatant „švelnesnės bausmės už nesunkius su narkotikais susijusius nusikaltimus“ ([2014 m. 1201-ojo posėdžio pastabos](#)) arba [Graikija](#), kurioje panaikinti „smulkūs nusikaltimai“ ([2020 m. 1390-ojo posėdžio pastabos](#)).

Ilgų bausmių klausimas keliamas retai.

Kaip perpildymo veiksnys jos trumpai paminėtos du kartus. Dėl [Prancūzijos](#), pabrėžęs trumpų bausmių poveikį perpildymui, sekretoriatas pridūrė, kad ilgesnės bausmės prisideda prie to, kad „ilgainiui laisvės atėmimo vietos persipildo“ ([2022 m. 1451-ojo posėdžio pastabos](#)). Dėl [Rumunijos](#) sekretoriatas nuogaustauja, kad dėl „ilgesnių bausmių pakartotinai nusikaltimus padariusiems asmenims ir griežtesnių lygtinio paleidimo sąlygų“ gali nebelikti teigiamo platesnio elektroninės stebėsenos naudojimo poveikio ([2018 m. 1310-ojo posėdžio pastabos](#)).

Šis klausimas išsamiau nagrinėjamas dėl [Graikijos](#): reaguodamas į baudžiamosios teisės reformą, dėl kurios už kai kurias sunkias nusikalstamas veikas numatytos griežtesnės bausmės, sekretoriatas teigė, kad „**viršutinės bausmių ribos padidinimas negali būti kompensuojamas nedideliu žemutinės jų ribos sumažinimu**“ ir kad dėl tokios politikos „paprastai didėja įkalintų asmenų skaičius, todėl nėra nuosekliai sprendžiama kalėjimų perpildymo problema“ ([2022 m. 1428-ojo posėdžio pastabos](#)).

Dar dažniau dėmesys atkreipiamas į **bausmių koregavimo mechanizmų tobulinimą**: pateikiamos įgyvendintinos rekomendacijos (žr. [2019 m. Ministrų Komiteto 1355-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Belgijos](#); [2021 m. Ministrų Komiteto 1406-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Moldovos](#); [2023 m. Ministrų Komiteto 1475-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Portugalijos](#)), teigiamai įvertinamos valdžios institucijų taikytos priemonės (žr. [2021 m. 1411-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Bulgarijos](#) įvykdžius reformą ir suteikus nuteistiesiems galimybę dėl lygtinio paleidimo tiesiogiai kreiptis į kompetentingą teismą bei sušvelninus sąlygas, kuriomis pakartotinai nuteistiems asmenims suteikiama teisė į lygtinį paleidimą; [2014 m. 1214-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Italijos](#) įgyvendinus reformą, kuria padidintos nuteistųjų galimybės pasinaudoti lygtiniu paleidimu prieš terminą taikant priežiūrą, padidinus per pusmetį atliktų laisvės dienų skaičių, po kurio nuteistasis įgyja teisę į lygtinį paleidimą prieš terminą; [2019 m. 1348-ojo posėdžio pastabas](#) ir [Ministry Komiteto sprendimą](#) dėl [Rumunijos](#) dėl lygtinio paleidimo reformos, kuri padėjo sumažinti kalinių skaičių; [2015 m. 1230-ojo posėdžio pastabas](#) dėl [Graikijos](#), kuriose sekretoriatas siūlo papildyti esamas priemones, kuriomis siekiama „apriboti į laisvės atėmimo įstaigas bausmei atlikti siunčiamų asmenų skaičių (laisvės atėmimo bausmės alternatyvos) ir užtikrinti nuteistųjų skaičiaus mažinimą taikant laisvės atėmimo bausmės vykdymo atidėjimą arba paleidimą prieš terminą“ kartu su suėmimo alternatyvomis).

Taip pat pateiktos rekomendacijos visam laikui įtvirtinti **COVID-19 pandemijos metu priimtas laikinas priemones**. Šiomis priemonėmis įgyvendinus bausmių koregavimo programas dažnai sumažėdavo kalinių skaičius (žr. [2021 m. 1398-ojo posėdžio pastabas](#) ir [Ministry Komiteto sprendimą](#) dėl [Portugalijos](#), kuriame Ministrų Komitetas rekomendavo visam laikui įtvirtinti „lankstesnį bausmių vykdymą“, kurį sekretoriatas savo pastabose apibūdino kaip „dalinį atleidimą nuo laisvės atėmimo bausmės, ypatingų administracinių atostogų suteikimą, bausmės laiko sutrumpinimą ir lygtinį paleidimą prieš terminą“ – ši rekomendacija 2023 m. vertinant sprendimo vykdymą nebuvo pakartota). Dėl [Belgijos](#) (kuri įgyvendino panašias priemones – taikė bausmės vykdymo nutraukimą ir paleidimą prieš terminą) sekretoriatas tik pažymėjo, kad „pirmosios COVID-19 bangos metu suteikta galimybė buvo pasinaudota, tačiau jos poveikis laikui bėgant nebuvo užtikrintas“, o tai negali būti aiškinama kaip rekomendacija pratęsti šių

priemonių taikymą ([2021 m. 1398-ojo posėdžio pastabos](#), paryškinta papildomai: priemonės paminėtos NŽTI pateiktose pastabose, kurios cituojamos Sekretoriato pastabų 15 išnašoje).

Perpildymo, kaip demografinio reiškinių, ir kalinių procesinių teisių klausimas sutampa su kompensacinių priemonių, kurias turi taikyti valdžios institucijos, klausimu: Ministrų Komitetas ne kartą siūlė taikyti priemones, kuriomis prastomis kalinimo sąlygomis laikomiems nuteistiesiems **kompensacijos** būtų skiriamos **bausmės sumažinimo forma** (šiuo atžvilgiu minimas pavyzdys – [Italijoje](#) taikoma priemonė, kurią EŽTT sprendime *Stella prieš Italiją* (Nr. [49169/09](#), 2014) pažymėjo kaip turinčią „neginčijamą pranašumą padedant spręsti perpildymo problemą, nes nuteistiesiems sudaroma galimybė greičiau išėiti į laisvę“ (taip pat žr. [2014 m. Ministrų Komiteto 1201-ojo posėdžio sprendimą](#); [2017 m. Ministrų Komiteto 1288-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Rusijos](#); [2019 m. Ministrų Komiteto 1362-ojo posėdžio sprendimą](#) dėl [Rumunijos](#), kuriame Ministrų Komitetas apgailestauja dėl „panaikintos teisinės gynbos priemonės, kuria sutrumpinus bausmę būdavo kompensuojama asmenims,“ laikomiems prastomis sąlygomis).

Funded by the
European Union

Finansuoja Europos Sąjunga. Išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autorių ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos požiūrį ir nuomonę. Europos Sąjunga negali būti laikoma už juos atsakinga.